

Digitalizace a zpřístupnění osobního archivu Hanse Freisinga

autoři

Tomáš Pavloň,
Helena Anežka Sáňková,
Vojtěch Koudelka
Milan Filip (grafika)

Hans Freising (rodným jménem Johann Friedrich Potschke)
***18. 1. 1905 Gmunden, Rakousko, † 8. 12. 1977 Stuttgart, SRN**

Narozen v rodině středoškolského učitele tělocviku Josefa Potschka a jeho manželky Julie. V roce 1917 si rodina změnila jméno na Freising. Rodina se kvůli otcovu povolání často stěhovala po Předlitavsku a po roce 1918 se usadila v Brně. Josef Freising byl též členem hnutí Turngau Südmähren a byl v roce 1928 zvolen poslancem. Roku 1939 se stal komisařským správcem Moravského zemského muzea.

Hans se podílel na amatérských archeologických průzkumech se svým otcem, například v Dolních Věstonicích již v roce 1923 (v osmnácti letech) nalezl uměleckou keramickou plastiku mamuta z mladšího paleolitu. Dále působil na Uničovsku, Mikulovsku, Znojemsku nebo v Moravském krasu. Zábýval se nejen paleolitem, ale i mladšími obdobími, za zmínku stojí soupis lokalit z doby římské - Die Germanischen Bodenfunde in Mähren, vydaném společně s E. Beningerem. Během relativně krátké doby dokázal nashromáždit a pečlivě inventarizovat velké množství nálezů.

V roce 1932 se stal inženýrem na německé technice a posléze i asistentem Prof. Hanse Mohra na katedře mineralogie a geologie. Sám se ale chtěl uplatnit na poli archeologickém. Zřejmě pro německý původ nebyl ke svému zklamání přijat do Moravského zemského muzea.

Jako správce archeologické sbírky Říšského župního muzea v Opavě vedl výzkum na trase budované dálnice A88 z Vratislavi do Vídně, především na části procházející Boskovickou brázdou. V roce 1940 byl odveden do Wehrmachtu, kde sloužil u protiletadlových jednotek v Rakousku a Itálii, dovolené využíval k návštěvě tamních muzeí, či k dopisování článků. Ke konci války se ocitl ve spojeneckém zajetí. Po válce musel v rámci odsunu německé menšiny opustit Československo a žil ve Stuttgartu, kde mezi lety 1949-1970 působil jako vrchní zemský geolog.

Přehled obsahu fondu

Archiv Hanse Freisinga vznikl mezi lety 1923 a 1944. Zřejmě po konfiskaci archeologické sbírky jeho majitele se archiv dostal do Archeologického ústavu v Brně.

Celkově je fond strukturován do více než 550 složek podle katastrů a sestává z několika druhů archiválií. Prvním typem jsou tištěné novinové výstřižky, které badatelé poskytnou informace jak o místech nálezů ojedinělých artefaktů, tak o celých areálech pohřebních, zemědělských i sídelních aktivit. Zahrnuta je v nich nemalá řada archeologických i geologických lokalit, jenž leží na území dobových okresů nacházejících se v historických hranicích Moravy a Slezska. Autorem článků je jak Hans Freising, tak další doboví badatelé a články mají převážně popularizační charakter. Fond obsahuje množství výpisků z literatury, či separáty z publikací, soukromou a úřední korespondenci mezi původcem fondu, Hansem Freisingem, a dalšími badateli, amatérskými spolupracovníky nebo zástupci kulturních institucí. Dalším typem dokumentů jsou fotografie, na nichž jsou zachyceny lokality, průběh archeologických prací v terénu, momentky s pracovníky výzkumu, a dokumentované artefakty jako součásti terénních situací nebo při pozdějším zpracování. Rukopisné poznámky o archeologických nálezech a lokalitách z literatury a novinových výstřižků jsou také často doprovázeny kresebnou dokumentací, ručně zachycenými náčrtý i detailními plány lokalit a zákresy do dobových map obcí a regionů. Fond obsahuje také náleзовé zprávy a hlášení o výzkumech se systematicky tříděnými informacemi o nalezených artefaktech, průběhu výzkumu a zkoumané lokalitě. V některých případech mají zprávy podobu výzkumného deníku.

Metoda zpracování fondu

- 1 Archivní složky fondu byly opatřeny pracovním identifikátorem (ID) dle systematiky osobních a materiálových fondů ARÚB a v této podobě proveden jejich soupis, včetně typologického obsahu dokumentů ve složce. V této podobě byl fond předán k digitalizaci externímu dodavateli.
- 2 Parametry digitalizace: rozlišení 300 DPI (pro dokumenty s čistě textovým obsahem) nebo 600 DPI (pro obrazové nebo dokumenty s kombinovaným obsahem); 24-bitová hloubka; barevný profil RGB; formát tiff bezztrátový; komprese LZW. Digitalizovány byly pouze dokumenty nesoucí informaci. Tyto "master" verze digitalizátů byly opatřeny unikátními ID a rozděleny do struktury složek.
- 3 Po předání od dodavatele byla provedena kontrola master scanů oproti originálům. Master scany byly uloženy na archivním serveru ARÚB, včetně zálohy a druhé zálohy na serveru ARÚP.
- 4 Na základě master scanů byly sestaveny jednotlivé dokumenty v pracovní verzi formátu pdf, které dostaly vlastní ID odpovídající struktuře AMČR a byly opatřeny detailním metadatovým popisem. Dokumenty v pracovní verzi byly uloženy ve struktuře digitálních dokumentů archivu ARÚB a připraveny k importu do AMČR.
- 5 Po revizi metadat a importu budou dokumenty s popisem pod jednotným ID badatelům dostupné online v Digitálním archivu AMČR. V současnosti jsou dokumenty v digitální podobě dostupné na vyžádání.
- 6 (V další fázi budou dokumenty napojeny na další typy relevantních záznamů AMČR, jako archeologické akce nebo lokality. Je také plánována aplikace pokročilých metod automatického rozpoznání textu.)

Zdroje a literatura

Beninger, E. 1933: *Die germanischen Bodenfunde in Mähren*. Reichenberg: Verlag der Anstalt für Sudetendeutsche Heimatforschung.
Čižmář, M. 1995: *Hans Freising - 100 let od narození*. Pravěk Nová řada 5. Brno: ÚAPP Brno, 479-480.
Freising, F. 1978: *Mein Bruder Hans*. Brünnner Heimatbote 30, 2/1978. Leonberg: Bruna Heimatverband der Brünnner, 35-39.
Freising, H. 1980: *Beiträge zur Vor- und Frühgeschichte Mährens*. Sigmaringen: Jan Thorbecke.
Janda, T.; Lidl, V. 2008: *Německá průchozí dálnice. I. díl - Severní úsek*. Praha: Ředitelství silnic a dálnic ČR.
Kostrhun, P. 2014: *Cesty moravské paleolitické archeologie v období Československé republiky*. Brno: Moravské zemské muzeum.
Oliva, M. 2014: *Dolní Věstonice I (1922-1942): Hans Freising - Karel Absolon - Assien Bohmers*. Brno: Moravské zemské muzeum.